

د پښتو د باغ ماليار

، عبدالکريم بريالۍ،

رشيد احمد

يوه ورځ مې د پښتو اکېډېمۍ مجلې "پښتو" لوستلې چې د "بېستون" د تاريخي کتبي په حقله مې د ښاغلي گلماڼ شير افرېدي يوه لېکنه د نظر تېره شوه. په دغه مقاله کې لېکوال د "بېستون" د تاريخي کتبي هغه درې لنډې کرښې چې محترم عبدالحي حبيبي صيب د پښتو ثابتې کړې دي. او يوه په زړه پورې مقاله يې پرې لېکلې ده. ښاغلي گلماڼ شير افرېدي دغه کتبي د پښتو نه بلکې فارسي بللي دي او ددې دپاره يې نوې هېڅ ډلېل نه دے

ښاغلي عبدالکريم بريالۍ شاعر، اديب، څېړنکار او تاريخ دان دے لا دا هم اورو چې ديني علم يې حاصل کړے دے. په پښتو، عربي، اردو، فارسي او انگرېزي ژبو يو شان پوهېږي. هغه يو مخلص پښتون شاعر او اديب دے. گل محمد بيتاب ورته ملنگ وائي. وائي چې په ساده جامو کېنې لکه د ملنگانو ناست وي او څوک پرې دا يقين نه کوي چې گني دا د پښتو ادب هغه نابغه شخصيت دے چې شاعر، اديب او تاريخدان هم دے. چې خبرې شروع کړي نو ته به وائي چې د معلوماتو سمندر دے.

يوه ورځ د خپل يو تحقيقاتي لېکنې ماته څه معلومات پکار وو او چا راته دهغه نامه ياده کړه او دهغه فون نمبر ئې راکړو. کله چې ما د محترم بريالي صيب سره خبرې اوکړې نو هغه ماته بلها معلومات راکړل. د څه دپاره چې ما زحمت ورکړے وو هغه کار خو مې او نه شو ولې نور مې ترېنه ډېر څه ترلاسه کړل.

راوړې . بلکې هم هغه د محترم حبیبی صیب د لېلونه یې بیان کړي دي . ماوې چې ددې جواب به ضرور لېکم . چې زمونږ د ژبې لرغونتوب ته یې د شک په نظر کتلي دي . په دغه لېکنه کېنې د ډاکټر چراغ حسېن شاه د یوې لېکنې حواله وه . هغه مقاله ما اولوستله . هغه هم هېڅ یوه حواله نه ده راوړې او لا نور څه وائي . ددې لېکوال ځېنې لېکنې ما لوستلي دي خو ثقه لېکل نه کوي نو څه اهمیت نه لري . هم په دغه تکل کېنې وم چې د محترم عبدالکریم بریالي یوه لېکنه مې په لاس راغله چې ډېر په دلېل او تاریخې حوالو سره یې د گللمان شېر جواب کړې وو او د هغه د لېلونه یې رد کړي وو . ددغه مقالې دپاره محترم بریالي صیب ډېره خواري کړې وه او یوه لویه ارزښتناکه مقاله یې لېکلې وه . دغه مقاله ډېر اهمیت لري او زما هغه د جواب مسئله ئې حل کړه . ماوې ددې نه بل ښه جواب ئې نه شي کېدلې .

بهر حال د دغه مقالې نه زه د ښاغلي عبدالکریم بریالي د پښتو سره د مېنې قائل شوم . او بیا چې مې د هغه په حقله لږ تحقیق اوکړو نو معلومه شوه چې دا ښاغلی د څو کتابونو مصنف د، د شاعرئ مجموعه یې هم چاپ ده، د نورو ډېرو شاعرانو په حقله یې مقالې

لېکلي دي . دولس کتابونه چې په ډېرو متنوع موضوعاتو لکه " د پښتو ادب زر کلېز جاج " ، " د پښتو لېک دود " ، " پته خزانه د حقیقت په ائینه کېنې " ، د " د بایزېد خیرالبیان او د محققېنو د څېړنو جاج " ، " د حبیبی صیب فن او شخصیت " ، " د اشرف غمگېن شخصیت " او د ارنلډ ټائن بی د تاریخ پښتو ترجمه او داسې نور . محترم سرور سوداڼي وائي چې د ښاغلي بریالي صیب سره د شلو نه د زیاتو کتابونو مسودې موجودې دي او که ژوند وفا اوکړه نو پښتو ادب ته به ډېر څه ور اوښخې .

محترم عبدالکریم بریالي صیب دغه د ارنلډ ټائن بی د تاریخ ترجمه او په هغې د بریالي صیب یوه لویه مقدمه ماته راپېرزو کړې دي . ډېر لوئې کوشش دے او دا دهغه د پښتنو او پښتو سره مېنه ده چې دغه ئې پښتو ته ترجمه کړي دي ، زما والد صیب سره د ټائن بی د نړۍ د تهذیبونو تاریخ او پلټنه وه او د هغې انگرېزي ډېره گرانه وه د هر ټکي دپاره ډکشنري غواړي او ځکه نو ما دغه کتاب او نه لوستې شو . کله چې مې دا ترجمه اولېدله نو ماوې چې دا به ضرور لولم . او بیا محترم بریالي صیب ماته راپېرزو کړو . په دغه کتاب څه لېکل ډېروخت غواړي . خو زه به دومره اوایم چې د هر چا وس کېږي نو

خاندې "د سر خط لاندې چاپ شوي دي . او دغه مجموعه د هغه د خيال د الوت او فكري يون يوه بنائسته هېنداره ده. لکه چې وائي :

د ژوند ترخې لمحې تېرېږي د وختونو په خيال
د برجونگرې وړانې گورم د کورونو په خيال
دلته په سره غرمه تياره ده څوک په ځان اخته دي
شپه به د ستورو تېرووم د څراغونو په خيال
باداره داسې سپېرې شپې او امېدونه د ژوند
کانه په سر تکیه کوم د محلونو په خيال

د محترم بريالي هېلې او امېدونه ژوندي دي او
نا اميدي او قنوطيت پکښې نشته هغه خپل
ذري ذري وجود او ستريا ته سر نه ښکته کوي او
وړاندې تلل او زغل کوي. لکه چې وائي:

ستوماني څه ده د خپل هوډ ستم وېشتلي يونن
لوېدلې نه ووخو له دغه واره ولوېدلو
که پرې راگرځي نن د هر بريالي سر سودا کړي
ځنگه به پور پرېږدو که موږ له ډاره ولوېدلو

د ښاغلي عبدالکریم بريالي د ژوند دغه سفر دوام
لري . او په کوزه پښتونخوا کښې چې کومه
شمع محترم دوست محمد خان کامل بله کړې وه
هغه به په سويلي پښتونخوا کښې بريالې ژوندئ
اوساتي . لکه چې وائي:

تر مطلوب پورې سفر دمېنې نوم دے
اندېښمن هم په اوږد سفر نه يو هېڅ کله

دغه کتاب دې ضرور اولولي . محترم بريالي
صیب د دغه تاريخ په حوالو سره خپل تحقيق هم
کړے دے او د ترجمې نه علاوه ئې د هغې
تصحیح هم کړې ده، لکه د نبي عليه سلام په
حقله چې لېک دي د هغې تصحيح او جواب ئې
کړے دے او د تائن بي غلطئ يې نپولي دي . ددې
نه علاوه نور هم ډېر معلومات لري . لکه ارنلد
تائن بي په ټوله دنيا گرځېدلے وو او ددې سېمې
په حقله يا په نورو ټکو کښې د پښتنو په حقله
ئې هم د لېکوال نېوکه کړې او د هغې تصحيح
سره سره ئې وضاحتونه هم کړي دي.

ښاغله عبدالکریم بريالے د سهيلي
پښتون خوا د کوټې اوسېدونکے دے . هلته ئې
تعلیم حاصل کړے دے بيا يې نوکري شروع کړه
او د خپل محنت او لياقت له کبله د ډيټي کمشنر
د عهدې نه رېټايرډ شو . د خپلو نظرياتو او هلو
ځلو دلاسه يې ډېرو مصېبتونو له غاړه ورکړې
ده . او د نوکري په دوران کښې يې خپلې ادبي
هلې ځلې جاري ساتلي دي . او س چې د فراغت
عمر تېروي نو هېله کېدے شي چې پښتو ادب
ته به نورې ډېرې ملغلرې پېرزو کړي . پښو ادب
هم د داسې ملنگانو د لاسه پياوړے دے .

محترم عبدالکریم بريالے يو ډېر ښه
شاعر هم دے . د هغه شعرونه " موسمونه